

SHRNUTÍ ODDÍLU

- Všichni lidé byli až do zemědělské revoluce nomády, ale domestikace zvířat umožnila vznik nového druhu pasteveckého nomádství.
- Do roku 100 př. n. l. ovládli pastevečtí nomádi rozlehlé eurasijské stepi, ale stále potřebovali zboží, které vyráběly zemědělské národy, a získávali je buďto směnou nebo vpády a drancováním.
- Informace o starověkých stepních nomádech máme převážně z archeologických nálezů a vyprávění v řeckých, římských a čínských textech.
- Pohyblivost a bojovnost nomádských národů představovala pro usedlé zemědělské státy a říše významný problém.

Jak se dozvíme v dalších kapitolách, byli nomádští pasteveci ze stepí pro usedlé zemědělské národy, žijící u hranic, přinejmenším stálou obtíží. Za normálních okolností byly tyto rozdrobené kmenové skupiny stejně nebezpečné sobě navzájem hrozbou bojů, jako zemědělcům v sousedních oblastech hrozbou drancování. Čas od času se však sjednotily do velkých konfederací pod společným charismatickým vůdcem a pak znamenali zásadní vojenskou hrozbu i pro velké státy a říše. Čínští císaři dynastie Chan později válčili se Siung-nuy po staletí, Parthové obsadili Írán a velkou část Mezopotámie a stali se jedinou mocností, která představovala konkurenci pro Řím (viz Kapitulu 6), pozdní římská říše odolávala tvrdému tlaku nájedů Avarů a Hunů a ve středověku dobyli Mongolové spolu s několika dalšími turkickými národy většinu Asie (viz Kapitulu 13). Nomádství je sice v industrializovaném a urbanizovaném světě současnosti čím dál vzácnější, odhaduje se však, že tímto starověkým způsobem života převážně ve Střední Asii a v západoafrické části Sahelu (pásma afrických savan) stále žije zhruba 30–40 milionů lidí.

KELTSKÁ EVROPA, 1000–50 PŘ. N. L.

Evropské jižní poloostrovy – současné Španělsko, Itálie a Řecko – mají společné mírné klima Středomoří a na severu je od „pevninské“ Evropy dělí vysoká pohoří (Pyreneje a Alpy). V důsledku toho se starověké dějiny jižní Evropy pojí převážně s dějinami Středomoří a Blízkého východu, alespoň do doby římského dobývání území na sever od Alp (viz Kapitulu 3).

Kontinentální Evropa (včetně současné Francie, Německa, Švýcarska, Rakouska, České republiky, Slovenska, Maďarska, Polska a Rumunska – viz Mapu 4.4) skýtala dobré podmínky pro zemědělský a pastevecký způsob obživy. Rozkládaly se v ní široké pláně s dobrou půdou a měla mírné klima s chladnými zimami, teplými léty a hojné srážky. Oplývala přírodním bohatstvím v podobě dřeva a kovů, ale také velkými splavnými řekami, které umožňovaly cestování a obchod.

Lidé v této části Evropy žili po mnoho tisíc let (viz Kapitulu 1), ale neměli písmo, což naše poznání o prvotních obyvatelích značně omezuje. Okolo roku 500 př. n. l. se do značné části Evropy rozšířily ze své původní domoviny keltské národy a svým kontaktem s gramotnými společnostmi Středomoří vstoupily do dějinných záznamů. Informace o raných Keltech pocházejí z archeologických záznamů, vyprávění řeckých a římských cestovatelů a dobytých i ústní tradice keltského Walesu a Irsku, které byly sepsány v evropském středověku.

Rozšíření Keltů

Za *keltské* označujeme jazyky jedné větve velké rodiny indoevropských jazyků, kterými se hovořilo po celé Evropě a v západní a jižní Asii. Vědci spojují keltskou jazykovou skupinu s archeologickými nálezy, které pocházejí z části území současného Německa, Rakouska a České republiky z období nejdříve po roce 1000 př. n. l. (viz Mapu 4.4). Mnozí raní Keltové žili v hradištích nebo v jejich okolí. Jednalo se o místa chráněná vyvýšenou polohou a posílená obrannými valy. Okolo roku 500 př. n. l. již keltské elity obchodovaly se středomořskými společnostmi a nakupovaly zejména řemeslné výrobky a víno. Tento kontakt možná podnítil nové keltské výrobní a umělecké styly, které se v této době objevují.

Nové kulturní prvky také přicházejí v době, kdy keltské kmeny migrovaly do mnoha dalších částí Evropy. Motivace těchto populačních přesunů, jejich přesné načasování i způsob, kterým se uskutečňovaly, ještě nejsou dobře popsány. Keltové zabrali skoro celou Francii, značnou část Británie a Irsku a na Pyrenejském poloostrově se smísili s domorodým obyvatelstvem a vytvořili na severu současného Španělska keltiberskou kulturu. Další keltské kmeny zabraly severní Itálii (Řím dobyli v roce 490 př. n. l.), vyplenily střední

Keltové Národy se společnými jazykovými a kulturními prvky, které pocházejí ze střední Evropy první poloviny 1. tisíciletí př. n. l.

MAPA 4.4 Keltské národy Keltská civilizace se původně vyvinula ve střední Evropě na začátku 1. tisíciletí př. n. l. Kolem roku 500 př. n. l. začaly keltské národy migrovat a keltská civilizace se stala dominantní kulturní silou Evropy na sever od Alp. Keltská střetávání se s národy Středomoří, včetně Řeků a Římanů, byla vedena v duchu válčení i obchodu..

Upraveno podle předlohy z: Atlas of Classical History Fifth Edition, by Michael Grant. © Cengage Learning

Řecko a usadily se v centrální Malé Asii (dnešní Turecko). Okolo roku 300 př. n. l. již keltské národy ovládaly na jih od Alp území od Maďarska po Španělsko, i Irsko. Jejich stopy se odrážejí také v názvech mnoha dnešních míst v Evropě.

Tyto od sebe vzdálené skupiny Keltů měly společné jazykové i kulturní rysy, ale nexistoval jednotný keltský „národ“, jelikož se dělili na stovky malých, volně spřízněných skupin. Vědci v minulosti keltskou společnost většinou popisovali na základě postřehů řeckých a římských autorů. Současná věda se zaměřuje na rozdíly stejně tak jako podobnosti mezi keltskými národy. Nedá se předpokládat, že by se starověcí Keltové sami pokládali za příslušníky nějaké společné „keltské civilizace“ v dnešním slova smyslu.

Na řecké a římské autory dělal největší dojem zjev keltských mužů – jejich statné postavy, dlouhé rudé vlasy, rozčuchané kníry, zvučné, hluboké hlasy, ale také jejich nevšední oděvy s kalhoty (obvykle znak národů jezdicích na koních) a nákrčníky ze zlata. Obzvláště děsiví byli válečníci, kteří bojovali nazí a z hlav svých pobitých nepřátel si dělali trofeje. Dochovaná vyprávění popisují Kelty jako vášnivé milovníky válčení, kurážné, avšak dětinsky vznětlivé a emocionální, kteří se vyžívají ve chvástání a přehánění, ale jsou bystrí a rádi se učí novým věcem.

Keltská společnost

Jedním z nejlepších pramenů, vypovídajících o keltské společnosti, jsou *Zápisky o válce galské* římského vojevůdce Gaia Iulia Caesara, který dobyl Galii (dnešní Francii) mezi lety 58 a 51 př. n. l. Mnohá keltská uskupení v Galii měla za panovníky krále, ale v době římské invaze si již v pravidelných intervalech volili veřejné zástupce, pravděpodobně v důsledku řeckého a římského vlivu.

Keltská společnost se dělila na elitní třídu válečníků, profesní skupiny kněží a bardů (pěvců básní o slavných činech z minulosti) a prostý lid. Válečníci vlastnili půdu a stáda dobytka a ovcí a měli monopol na jmění i moc. Prostý lid na jejich půdách pracoval.